

ISSN-0235-1366

6+

№ 1 (390) 2026
Надгжоанцхой бутт

selaad.ru

Хьоашаланаькъан лаьла

Кер

Кер, ва кер, гоама злок!
 Хьо ба, кер, боккха зокх.
 Со ва, кер, зламига Зака.
 Хьо ма тувжа тха котам
 (тха котам хьох чоагла кхер), -
 фос хург ма яц цунах, кер, -
 лоацаргья аз хьа из злок,
 сатала тасса гоама злак!

Моаш

- Алал-дувцал оаш,
 мича долх хланз шоаш?
 - Яйна лел со моаш.
 Яйрий шоана моаш?
 Са ерста котам,
 са котам – кхетам,
 са кхетам – хетам,
 са хетам питам!
 Гой, ер я цун лар...
 Яр из сона тара.

Довха

Босе. Хьун йовхаш. Садов ха.
 Мичай хьо, мичай, са довха!
 Буц я хьалтлаяьнна ховха.
 Корайоаглаш яц са довха.
 Хана аьлча, са довха яц.
 Сона из бларгаянаяц.
 Мишта хул алал, нах, довха?
 Босе. Хьун йовхаш. Садов ха.

Овшанакъан Данай сурт «Дошо гуйре»,
Сурхо тIара ООШ, 7 «а» класс.

Малх

Ара ягIар
Со, Iохайна.
Малх хьалбаьлар
Дукха гайна.

Безам хилар
Сиха гIатта,
Цу малхага
Моаршал хатта:

- Маьрша ба хьо, -
Ях аз цунга, -
МагIабаьле,
Iоха шунга.

Тхона юкье
Эттар овхал -
Са хьажа тIа
Хоалу йовхал.

Полтув ювхаш
Санна маьша,
Йовхал луш ба
Берий хьаьша.

Муцолганакъан ХIажар,
Сурхо тIара 9 шера
деша ишкол, 5 «а» класс.

Боахабе ноаной

Ер дуне мел латт,
Ноаной боахабе.
Миччахьа бале,
Дикаца хьоахабе.

Нана ца лоархIе,
Малх балац гуча.
Нана ца лоархIе,
Сенна эш шуча?

Боахкаш хул ноаной
Массаза балхах,
Ферта е ховш ба
Тхах баьча тIалхах.

ХIама ютт, цIагIа
Хьакха овтт новраш.
Цар низах цецьювл
Оардала говраш.

Белхарой Хади,
Сурхо тIара 9 шера
деша ишкол, 5 «в» класс.

Овшанакъан Салимай сурт «Iуйрен юхь»,
Сурхо тIара ООШ, 7 «а» класс.

Заълза

Галггай метта юкье къаьнарча деша-ех цаI да заълза яхар. ВIалла дошлоргаш а дешалехь, из юкье долаш дошлоргаш цу хана да а дацар, зIамига волаш хезад сона Буро кIалхарча са наьн-наьна ханара болча боккхийча исташа оалаш. Кхымет-тел Малсаганакъан Зоврбика эггара хьалхарча къаман дошлорга тIара корадергдац вайна из дош, ше гаьннарча замангара хьадоагIаш дале а; амма тIехьа арадаьннача орфографе дошлорга тIа (Оздой Р.), маIан лучар тIа (Куркъанакъан А., Таренакъан Л.) долаш да из дош. Долаш хилар-м дика дар, нагахьа санна из наха леладеш даларе. Карарча хана из шоай метта юкье леладеш бола йоазонхой, журналисташ, хьехархой геттара кIезига нийслургба вайна, цудухьа дицденна дала доалл из. Кагирхошта, дошлорга тIа ца хьежача, вIалла цо фу йоах а хац. Дукха гIалггай йоазонхой кхолламаш дийшад аз, амма из дош нийсденнадац цар байташта а, дувцарашта а, кхыча кепач долча йоазонашта а юкье.

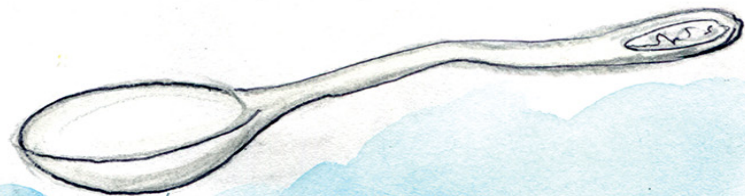
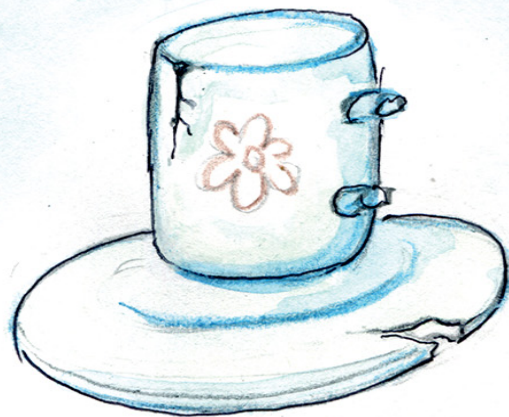
Фу маIан долаш дош да из? Тахан вай оалаш нийслу сагах е хIамах «эсала», «гIийла», «ладара», «хьисап доацаш», «онк доацаш» яха а цу мугIарера кхыдола а дешаш. Цардар санна маIан долаш да

ала мегаргда «заълза» яха дош а. Масала, ала йиш я: «ДегIаца сийг боацаш, заълза саг вар юртал магIа ваьхар»; «Iай дукха йIовхал лургйоацаш, заълза барзкъа да Iа тIадийхар»; «Заълза пхьегIа яр из, цудухьа атта ехар», «Заълза хет сона из га, михо атта кагье тарлу из», и. кх. дI.

Нагахьа санна из дош мишта хьахиннад вай тахка овтте, дацара белгало -за тIакхийтта хьахиннад из, масала, чамза, сиза яхараш санна. Дацара белгало дIакъоастаяь, «заъл» фу яхилга да вай тахка овтте, цох хIама ала вайна ховргдац аьнна хет сона, хIана аьлча цу тайпара къаьстга лелаш дош дац тахан вай метта юкье. Цхьан заман чухьа-м хинна хургда из, бакьда вайга цу тайпара деша кеп, фу яхилга да ховш, хьакхаьчаяц.

Цхьаццаболча дошлоргаш оттадаьча наха цох белгалдош да аьннад. Нийса да, нагахьа санна вай «заълза кIаьнк» оале, из белгалдош да, цIердешаца дувзаденнад из. Куцдош а хила йиш йолаш да из, хандешаца дувзаденна долча хана - «заълза хетар».

Таханара вай декхар да из дош метта юкье леладар, диццадар; хоза товш а дика дужаш а да из вай меттаца.

Хамхой Дауд

Дайна ираз

Дайна ираз,
Къарза бларг:
Діачуваха
Доаца цлалг,

Дай чу боаца
ХъажкІа фийг,
Ци хъальювза
Доаца кларг.

Дайна ираз,
Къарза бларг:
Цице бувца
Тигац фаьлг;

Дади, Нани
Цлагла дац;
Чай хъаэца
Ахча дац,

Чаьла тасса
Шекар дац,
Фу де деза
Сона хац.

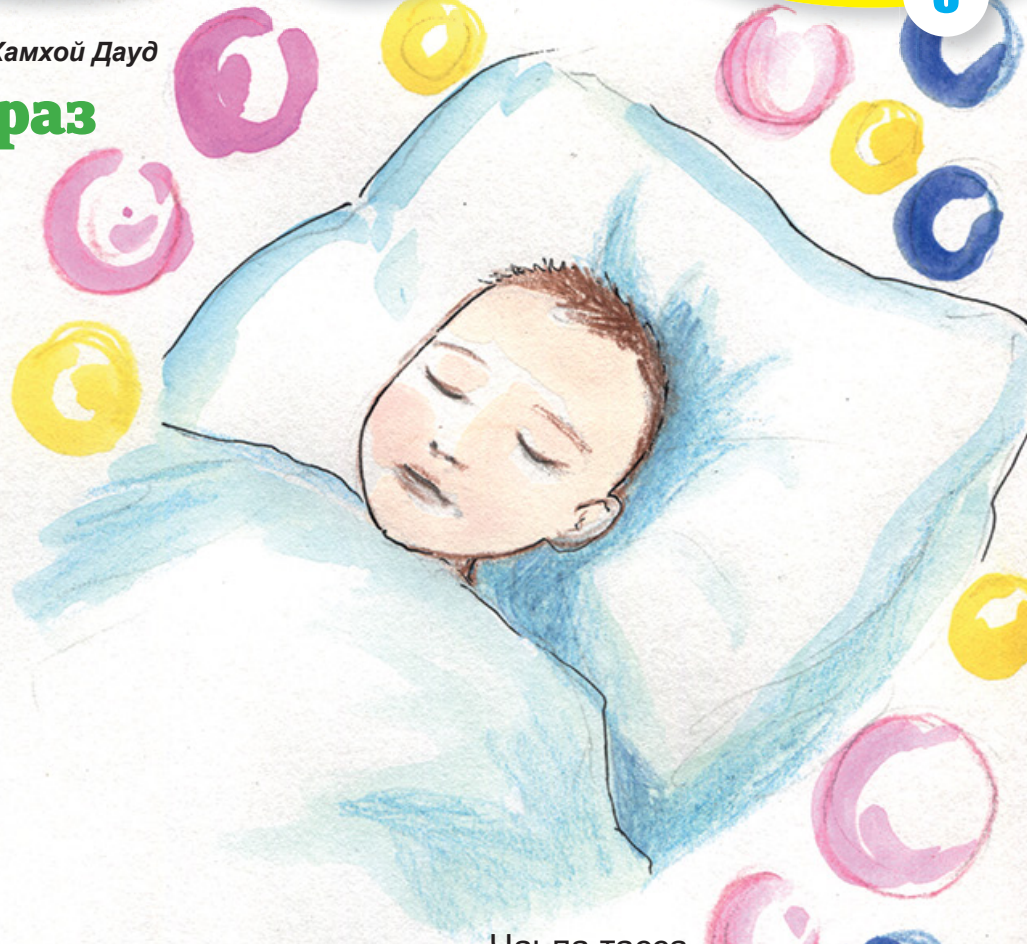
Дайна ираз,
Къарза бларг:
Даа доаца
Маькха олг.

Дайна ираз,
Къарза бларг:
Цице бувца
Тигац фаьлг;

Дади, Нани
Кхачар цла.
Сона дайра
Мерза гла.

Дезар, эшар
Эцаргда,
Вахар мерза
Хетаргда.

16. 09. 25г.

Гарчакханаькъан Сали

«СелаГад мичахьа отт?..»

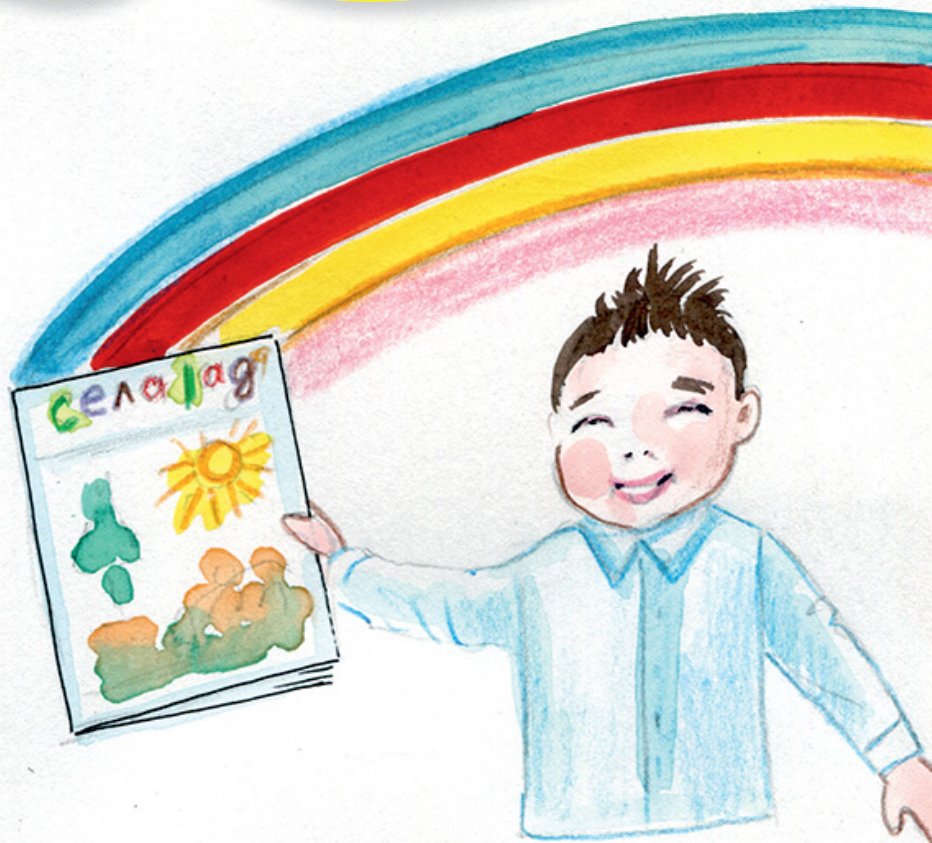
Дешархой хиннаб яржа, яржанза предложенеш Юмаеш.

- Бераш, - аьннад хьехархочо, - йоаржаел сона «СелаГад этгад» яха предложени.

- Мишта йоаржае еза из? – хаьтгад Яне.

- СелаГад мичахьа отт? – кӀаьнк дух тӀа ваккха хьезав хьехархо.

- Библиотеке отт, - яьхад дувцар малаГӀа селаГад да кхетадеш воацача дешархочо.

«Барзкъаш дутта

порошок я...»

Халкъа багахбувцам Юмабеш хиннад юртара бераш. Класе чуенача хьехархочо аьннад:

- Даяхача урока тӀа вай дийцадар багахбувцама жанрех лаьца. Хьан аргдар, фу маӀан да жанраш яхача деша?

- Багахбувцама тайпаш да уж, - аьннад кулг айдаьча йиӀига.

- МалаГӀа тайпаш довз шоана багахбувцама? Алал Яни.

- Багахбувцама дукха тайпаш хул: фаьлгаш, кицаш, шира дувцараш, мифаш, иллеш, ховли-довзалеш, кхьдараш.

- Ини, хьалГаттал хӀанз хьо, - аьннад хьехархочо, - хьадувцал тхона, миф яхар фуй.

- «Миф» яхар барзкъаш дутта порошок я, - яьхад Ине.

Гаягенакьян Мартина

Кертаца уйла е

Цхьадола бераш, шоай цагIара болх лертIа кхоачашбе влаштIехьа ца даьлча, агто леха долалу. Цун бахьанаш тайп-тайпара да. Хьехархо лувргвоацаш, дикагIа дешачунгара хьатIаязду, дас-нанас шиь яккхача човхадар кхераш, цхьацца говза хIамаш леладу. Ший хана Iома ца дича, из тIехьагIа геттара юхамаччахьа доал.

ВорхIлагIча классе деша ягIар Седкьянакьян Милана. Массаза дешархой цо гIо дарга сатувсаш хулар. ХIара дийнахьа йилига дувцара е повеста чулоацам дIабувцаш, цагIа кийчдаь йоазув дIателаш леладора ший классера бераш. Сочинени е цхьацца долча декхарашта лущ дола жоп цхьатарра хала йиш йоацилга дешархой дIакхетабе магацар цунна. Вешта, Миланас новкьостал ца дича, берашта мух йоагIар.

КхоалагIа йола четверть йистейоалача хана, дешархой обществознани яхача Илмах йоазон болх беш бар. Макка Лахановна хана йоккха еце а, ший болх дика лелабеш, бераша сий деш хьехархо яр. Цо, книжкаш дIадаьхе, йоазон балхага кийчо е аьлча, дукхагIбараш чоагIа цецбаьлар. Кхоачашде деза декхараш тIадола каьхаташ дIадийкьяча, уж кхерабелар. Кхаь бетта Iома мел даьчоь, тахан жоп дала шоай низ хургбий-те, аьнна, шеко эссияр цар дегашка.

Йоазон балха декхараш тайп-тайпара дар, хIаьта дешархой уйла, теркам тIабахийта кьахьега тIера бацар. Цар лаьрхIар Миланайгара новкьостал деха. Йилига, хьехархочунна бIарга ца дайташ, ший йоазув дIатIаяздайтIар.

КIира даьлча, юха а Макка Лахановнай уроку тIа влашагIкхийтар 7 «б» классе багIа дешархой. Хьехархо, цхьа хIама чоагIа сакьердаме хийтта, елаш яр. Йоазон болх баь тетрадаш берашта дIадийкьяча, Макка Лахановнас аьлар:

- Ма дукха Седкьянакьян Миланаш ба шун классе! КIаьнкаш а тIехьа ма бий, Милана яха ци йолаш.

Даггара белаш, цIогIарч детта болабелар дешархой, шоаш даьчоь кхийтта. Хиннар техкача, цига гучадаьлар, ворхI сага, сихвенна, уйла ца еш, Миланайгара йоазув долчча беса дIатIаяздаь хилар. Цул совгIа, шоай ци а дагаехаяц.

Вай заман цхьацца долча берий вIалла кьахьега безам бац. ЦагIарчар боча Iомабаь, ши кулг влашкадилла дагIаргдолаш дар, шоаш дутаре. Хьехархой дог деладу дика дешача, эхь-эздел долча бераша. Массакхана гIалгIай кьаман юкье лоархIаш, сий деш хиннаб хьаькьял дола, шоай кертаца, кулгашца кьахьегаш бола нах.

Сагилги мозилги

Моцагла-моцагла цхьа сагилги мозилги хиннад влашагкхийтта наькьа долхаш, воашта ираз лохаргда вай, аьнна, барт а баь. Долхаш-долхаш, тланийсденнад уж хьазилга хуп! аллал болча цхьан ламанна.

- Дадехьакхоссале, сагилг! - аьннад мозилго.

- Дадехьакхоссале, мозилг! - аьннад сагилго.

- Дадехьакхоссале, сагилг! - аьнна, цаьккха мозилго оаллашехь а, сагилг кхоссабенна дехьабьннаб.

Тоссабеннаб мозилг - хьелабаллалца ламала чубахаб.

- Жи, сагилг, - аьннад мозилго, - бахе хьакхийгара чо а бийхе, хьабаккхалахь со.

Бедда хьакха йолча а баха, аьннад сагилго:

- Хьакха-маршкиш, чо ба сона, чо хьовззабаь сай новкьост хьа а ваьккха, цаглогбар со.

- Мегаьд, - аьннад хьакхо, - ла сона попагара попий тлоара деха хлаьта.

Ийккха попага бахаб сагилг:

- Поп-маршкиш, попий тлоара дал, попий тлоара хьакханна лургдар аз, хьакхо чо лургбар сона, чо хьовззабаь сай новкьост хьа а ваьккха, цаглогбар со.

- Мегаьд, - аьннад попо, - ла сона тлахувшаргдоацаш кер соцаде хлаьта.

Хьийдда кер долча бахаб сагилг:

- Кер-маршкиш, попа тла ма хувшадалара хьо, попо попий тлоара лора сона, попий тлоара хьакханна лургдар аз, хьакхо чо лургбар сона, чо хьовззабаь сай новкьост хьа а ваьккха, цаглогбар со.

- Мегаьд, - аьннад керо. - ла сона котамгара клориг еха хлаьта.

Бедда нана-котам йолча бахаб сагилг:

- Котам-маршкиш, цхьа клориг я сона, клориг кера лургьяр аз, кер попа тла ца хувшаш соцаргдар, попо попий тлоара лургдар, попий тлоара хьакханна лургдар, хьакхо чо

лургбар, чо хьовззабаь сай новкьост хьа а ваьккха, цаглогбар со.

- Мегаьд, - аьннад котамо, - ла сона дайгара хьажкий коана еха хлаьта.

Хьийдда доа болча бахаб сагилг:

- Доа-маршкиш, хьажкий коана я сона, хьажкий коана котам лургьяр аз, котамо клориг лургьяр сона, клориг кера лургьяр, кер попа тла ца хувшаш соцаргдар, попо попий тлоара лургдар, попий тлоара хьакханна лургдар, хьакхо чо лургбар, чо хьовззабаь сай новкьост хьа а ваьккха, цаглогбар со.

- Мегаьд, - аьннад дайво, - ла сона дахка соцабе хлаьта.

Бедда дахка болча бахаб сагилг:

- Дахка-маршкиш, дайна саца, дайво хьажкий коана лургьяр сона, хьажкий коана котам лургьяр аз, котамо клориг лургьяр сона, клориг кера лургьяр аз, кер попа тла ца хувшаш соцаргдар, попо попий тлоара лургдар, попий тлоара хьакханна лургдар, хьакхо чо лургбар, чо хьовззабаь сай новкьост хьа а ваьккха, цаглогбар со.

- Мегаьд, - аьннад дахко, - ла сона циск соцаде хлаьта.

Хьийдда циск долча бахаб сагилг:

- Циск-маршкиш, дахка бита, дахка дайна соцаргбар, дайво хьажкий коана лургьяр, хьажкий коана котам лургьяр аз, котамо клориг лургьяр сона, клориг кера лургьяр аз, кер попа тла ца хувшаш соцаргдар, попо попий тлоара лургдар, попий тлоара хьакханна лургдар аз, хьакхо чо лургбар сона, чо хьовззабаь сай новкьост хьа а ваьккха, цаглогбар со.

- Мегаьд, - аьннад циско, - ла сона латгара шурий чами бега хлаьта.

Бедда етт болча бахаб сагилг:

- Етт-маршкиш, шурий чами бал сона, шурий чами циска лургбар аз, циск дахканна соцаргбар, дахка дайна соцаргбар, дайво хьажкий коана лургьяр сона, хьажкий коана котам лургьяр аз, котамо клориг лургьяр сона, клориг кера лургьяр аз, кер попа тла ца

хувшаш соцаргдар, попо попий тлоара лургдар сона, попий тлоара хьакханна лургдар аз, хьакхо чо лургбар сона, чо хьовззабаь сай новкъост хьа а ваьккха, цаглогрбар со.

- Мегаьд,- аьннад латто,- ла сона мангалхочунгара аьла паркх беа хлаьта, гой хьалла маьлха боса воалл хьона из.

Хьийдда мангалхо волча бахаб сагилг:

- Мангалхо-маршкиш, аьла паркх бал сона, аьла паркх латта лургбар аз, латто шурий чами лургбар сона, шурий чами циска лургбар аз, циск дахканна соцаргдар, дахка дайна соцаргбар, дайво хьажкий коана лурггяр сона, хьажкий коана котам лурггяр аз, котамо клориг лурггяр сона, клориг кера лурггяр аз, кер попа тла ца хувшаш соцаргдар, попо попий тлоара лургдар, попий тлоара хьакханна лургдар аз, хьакхо чо лургбар сона, чо хьовззабаь сай новкъост хьа а ваьккха, цаглогрбар со.

- Мегаьд, - аьннад мангалхочо, - ла сона сесагагара даьтта кхаба еха хлаьта.

Хьийдда сесаг йолча бахаб сагилг:

- Сесаг-маршкиш, даьтта кхаба я сона, даьтта кхаба мангалхочо лурггяр аз, мангалхочо аьла паркх лургбар сона, аьла паркх

латта лургбар аз, латто шурий чами лургбар сона, шурий чами циска лургбар аз, циск дахканна соцаргдар, дахка дайна соцаргбар, дайво хьажкий коана лурггяр сона, хьажкий коана котам лурггяр аз, котамо клориг лурггяр сона, клориг кера лурггяр аз, кер попа тла ца хувшаш соцаргдар, попий тлоара хьакханна лургдар аз, хьакхо чо лургбар сона, чо хьовззабаь сай новкъост хьа а ваьккха, цаглогрбар со.

Сагилгах кьа а хийгта, сесаго даьтта кхаба еннай цунна.

Даьтта кхаба а яхьаш, мангалхо волча бенаб сагилг. Мангалхочо аьла паркх беннаб. Аьла паркх а бахьаш, етт болча бенаб. Латто шурий чами беннаб. Шурий чами а бахьаш, циск долча бенаб. Циск дахканна сецад. Дахка дайна сецаб. Дайво хьажкий коана еннай. Хьажкий коана а яхьаш, котам йолча бенаб сагилг. Котамо клориг еннай. Клориг а яхьаш, кер долча бенаб. Кер попа тла ца хувшаш сецад. Попо попий тлоара деннад. Попий тлоара а ийца, хьакха йолча бахаб. Хьакхо чо беннаб. Чо а ийца, ший новкъост хьаваккха ер бахача, новкъост-мозилг, моццале бала а бенна, бийста а бийста, боаллаш хиннаб.

Во длаарадаьлча, дика чуденадац.

Ши пхьор даа венна Къец, цхьаккха а доацаш висав.

Бале а, беце а бийга думи беза.

МагIа баьрче агеи эгIа баьрче Iасеи ма эшалда.

Лерга хаззал хооставича, бIарга хоаваллал вогI хул саг.

Цаьхха шурах йиза бийг ловзайккхай.

Низ болча хьакхо наькьа юккьера IаIа баьккхаб.

Наьха кий яьккхача, хьай кий тIаьн кIалха йолла.

Тиймарзанаькъан Яхььяй Ислам

Вай мехка дика йовзаш я Тиймарзанаькъан Яхььяй Ислама цѝ. Спортивни даькъе вай къаман сий доаккхаш, хъавена саг ва из. Ислам ваь хиннав 1983 шера наджгоанцхой бетта 9-ча дийнахьа Наьсаре. Из 91 кийлал безагIа болча боксѝрий мугIаре латташ вар.

Цкъа Магасе водаш вар со. Шахьара тIабодача наькъа йистте со латташ, йоккха иномарка сецар.

- Магасе воагIий хьо? – хьакхайкар водитель.

- ВоагIа, даьра,- аьнна, чухайра со машина чу. Новкъа доагIаш, малав, малагIча тайпан ва хьаттар аз, юкьера ха хила мегача къонахчунга.

- Тиймарзанаькъан ва со, - аьлар цо, цхьа ха яьннача гIолла,-Ислам яха боксѝр хезавий хьона?

- Хезав, мишта хезавац? Сона дукха гаьна воацаш, Магасе вахар из, - аьлар аз.

- Цун да ва со, - аьлар водителя, со цецвоаккхаш.

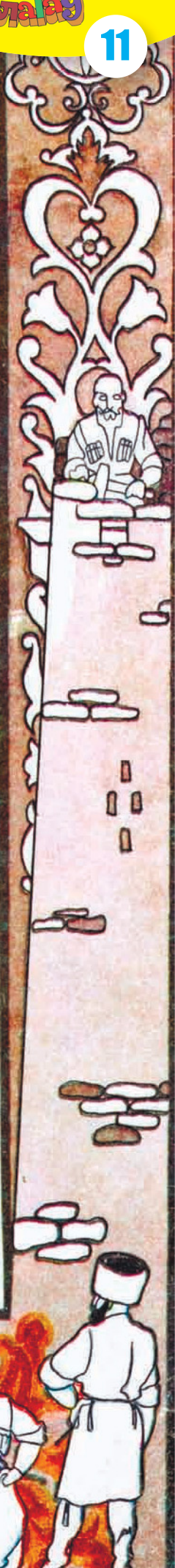
Тамаш йир аз, сел къона волча даь иштта дуненна цIихеза воI хиларах.

- Хьо-м тIаккха са даь цIерхо хила везаш ва, са да а хиннав Яхьья яхаш...

Дагавийхар сона Ислам, цо яьха коталонаш. Из вар боксах вола Россе спорта мастер, 2006 шера Европа чемпион, кхувш боагIарашта а кагирхашта а юкьера Европа чемпион, Россе 2004 шера чемпион, 2005 шера дунен Кубок яьккхаяр цо, 2006 шера дунен кубок яьккха дагахьа латарашца финале кхьачавар, дукха коталонаш яьхаяр дунен тайп-тайпарча, йоккхача гIалашка, Америкерча Чикаго дунен чемпионате борза майдилг яьккхаяр цо 2007-ча шера. Даькъа лоацаш хиннавар 2008 шера Китае (Пекине) хиннача Олимпийски ловзарашка.

Цигара из цIавена дукха ха ялале дар из, Магасера Экажкъонгий-Юрта гIолла йодача автобусаца Наьсаре водаш вар со. Экажкъонгий-Юртагахьа автобус Юластача хана, цхьан кхалсага аьлар, шийца къамаьл деш ягIачунга, цу дIарча сурта тIара вар ва-кх са воI. Истий къамаьлашка дукха ладувгIаш оамал сай еце а, дIахьежар со остановка юххе доаллача доккхача суртага, Тиймарзанаькъан Ислам вар цу тIара гуш хиннар. Цу хана а тамаш йир аз, иштта къонача наьна воI Ислам хиларах. Вешта аьлча, Яхьья а цун фусам-нана а шаккхе ираз долаш нах ба аьнна хет сона, хIана аьлча цу тайпара воI хьалкхеве цар низ дIакхачарах. Тяхьарча хана Ислам, араваьнна, коа волавенна лелаш, гора сона. ДегIа цхьа оагIув дикка лелаш боацаш санна хийтар сона цун. Дукха ха ялале, из вайцара къьастав яха ийрча хоам а хезар.

Яхььяй Ислам кхелхав 2015 шера маьцхали бетта 31 дийнахьа. Цун ши йоI я.

Хаттараш дер я телевидене кьона тӀехье

Гиренаькъан Мухьмадагара ийца интервью

- Мухьмад, дувцал тхона хьайх лаьца. Тахан ТВ малагӀа болх беш ва хьо?

- 17 шу кхаьчача хана вера со телевидене балха. Радио болх дӀахьош хилар со эггара хьалха. Цу хана вай мехка ши радио, ши телеканал мара яцар. Цул тӀехьагӀа хувцаденнараш дукха да. Са никъ а, дикторгара хьаболабенна, ГТРК «ГӀалгӀайче» хоамий программой кулгалхочун гӀончага кхоачаш, хувцалуш хилар. Цу юкъа хоамаш дӀахьош, корреспондент волаш, спецпроектний автор волаш, документальни кино доаккхача а дакъа лоацаш къахьийгар аз.

- **Тайха из болх харжарах дехкеваьнна, ха енайий хьога цӀаккха?**

- Цхьа, цӀаьхха, дагадеха хӀама дацар из... Массехк шера радио болх беш хинна, тӀаккха хоамаш долчахьа дӀачуваьлар со. 21 шу даьнна вар со эфире аравоалача хана. Аз кхетадир, из моттиг сай дега гарга йолга, телевидене се балха вахар нийса баь хоржам болга.

- **Программаш дӀахьош сево низ телхьона?**

- Хоамаш дӀахьоча хана, деррига а боагӀагӀа боараме, гӀалат доацаш, хила деза. Укхаза чӀоагӀа лоархӀаме да дикка кийчо яь хилар, моллагӀа дагадоаца хӀама эфире нийсделча а, болх кегацабалийтар. Хьажархошта а чӀоагӀа лоархӀаме да, хоамаш дӀахьош вагӀар иштта болх дӀабахьа ховш хилар.

- **Дика журналист хила фу эш?**

- Хьажархошца бувзаме волаш, къамаьл деш вагӀа саг шийга хьежаш, ладувгӀаш багӀарий дог сомадаккха ховш хила веза... Цхьа паргӀата волаш, болх дӀахьош хила веза из; ладувгӀа, теша догдоагӀаргдолаш.

- **ТӀаккха балхацарча новкъосташцара гӀулакх мишта латт хьа тахан?**

- Телевиденербар, бӀарччача тоабо цхьана хьаллоацаш, дӀахьош болх ба. ЦаӀ дӀаваьлча, шоллагӀачун болх кӀалбусаш да цигара гӀулакх. Оператор, режиссер, редактор – тхо дерригаш цхьа уйла йолаш хиларца мара боагӀагӀа боараме дӀабодац болх. Хоамаш эфир йодача хана хувцалуш, е царна ха ца тоьаш а нийслу цига хийла; са декхар - болх кега ца болийташ, ма хулла дика эфир дӀаяхьар.

- **ТВ болхлой эфире арабоалаш хилча, малагӀа тайпа кийчо еш хила беза?**

- Кертттердар - хьай дӀадувца дезар дикка ховш хилар, цудухьа из дикка тохкаш оамал я са. Оаз а къамаьл дӀадахьара оамал а дика тоаяь хила еза, эфире аравоалача хана.

- **Хьай балхацара хьона эггара чӀоагӀагӀа дег чу иййшараш малагӀа проекташ я?**

- ГӀалгӀайчен парламент хьаоттарах айса даьккха документальни кино да сона хьамсара. Белгалде деза, вай мехкахоша а из болх геттара дика тӀаийцалга, хӀаьта сона из чӀоагӀа лоархӀаме да. КӀоарга бола,

лоархIамедараш гойташ бола болх бахар-
хошта а дикагIа хетилга теркалдир аз.

**- Эфире воалача хана, дега хало хе-
таш хулий? Цхьа моллагIа дагадоаца
хIама нийсделча фу ду Iа?**

- Иштта дола хIамаш а каст-каста ний-
слуш да, тха балха юкье. Эфир йоддашехь,
корреспондентацара бувзам дIабала йиш я.
Иштта хIама нийсделча, дIа ца соцаш, хIа-
ма атгачахьа доаккхаш бегаш баь, дIахова-
ха веза.

**- Нахага дIаоалаш дола хIама дикка
тахка дезаш хулий хьа?**

- Из чоагIа лоархIаме да! Боккьон-
ца дола, бух бола хоамаш мара арадовла
йиш яц эфире. Бехктокхаме болх ба оаха
дIахьор, духхьал цу цхьан оагIонга дил-
лача а. Миччахьа хезад, яздаьд аьнна, хIа-
ма доаржаде йиш йолаш дац тхо, деррига а
дикка тохкаш кьахьег аз.

**- Хьалхара гIа боаккхаш болча жур-
налисташта фу хьехаргдар Iа?**

- ХIетта долалушшехь, болх боккха
аьттув болаш, ма хетта дIабодаш хургба,
аьнна, ма хеталаш! Журналистике вена
саг хIара денна тIатеIIа кьахьегаш, цхьац-
ца хIама Iомадеш, шаьрдеш, ше лелабеча
балхаца лерхIам болаш хила веза. Иштта
ца хуле, гIулакх боагIача боараме хьаот-
таргдац. КIоаргга уйла е, ладувгIа, шийна
доал де ховш хила веза журналист. ХIаь-
та эггара керттердар массахана дагалоат-
таде деза, дIахьош бола болх оашош наха
лаьрхIа дIахьош болга, хьайга хьожаш,
ладувгIаш багIарех йола уйла Iойилла ме-
гаргьяц цIаккха! Эфире валар шийна болча
тоама лелабеш болх бац.

*Интервью ийцар -
Iажанаькъан Амина,
Наьсарерча №1 йолча ишкола
7 «а» класса дешархо*

Ахархой цун кьонгаш

Цхъан ахархочун кьонгаш даим шоайла герташ а бартаза а хиннаб. Дас дукхаза хъехар даь хиннад царна, шоайла тгера хилар дехаш, вокхар ладувгIаш хиннадац. ТIаккха царна масалца хъехам бала лаьрхIад ахархочо.

Кьонгашкара саьргий хьоарчам бийхаб цо, хьабеча, дас хIаранега аьннад, Iокагдел уж саьргаш, дерригаш цхъана долаш. Мел гертарах, мегадац кьонгашта саьргаш кагде. Цул тIехьагIа, хьоарчам хьа а баьста, цхьацца саьрг дIакховдабаьб хIаранега. Уж геттара агта кагдаьд кьонгаша, ловзара дагахьа болаш. ТIеххьара саьрг кагдаь баьлча, дас аьннад:

- Гой шоана, са фуртангаш, шоайла барт болаш шо хуле, цхъаннена могоаргдац шо эшаде; нагахьа санна шоайла герташ шо хуле, моллагIчо а агта кагдергда шо.

Кюанолго яхачох, ма чIоагIа да бартаца дер; ма заьлза да барт ца кхеташ леладер.

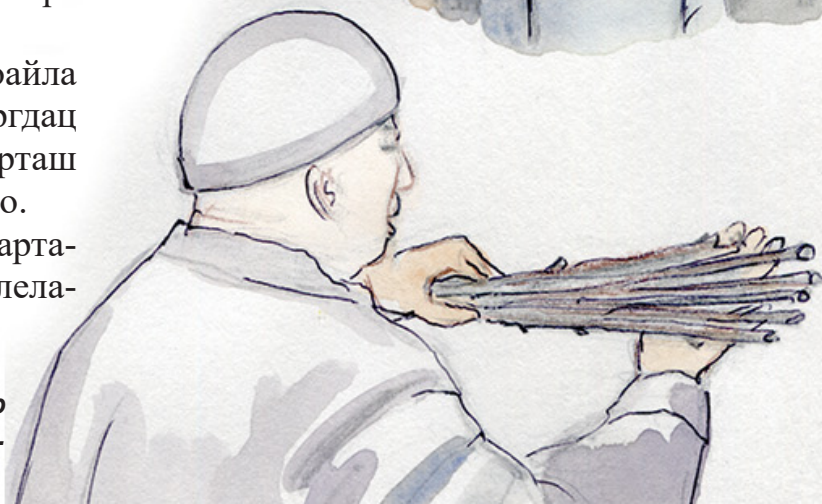
Таржам даьр
Iарчакханаькьан Сали.

Хинкъайг

Хинкъайг юстара моттиг езаш, форда йисте дахаш оалхазар да. Дувцаш да, оалхазараш лувчача нахах лорадала гIерташ, цо ший бIы форда йистерча лоамаш тIа бехк, яхаш. Цкъа цу тайпарча оалхазаро, ший таьлми даккха ха гаргагIертача, цхъан хин йисте а даха, форда лакха берд хержаб, ший бIы болла дагахьа. Дукха ца говш, даар лаха дахад из. Цу хана, чIоагIа мух а баьнна, форд корзагIбаьннаб, цун лакха талгIеш хинкъайга бIенага а кхачай, из хих бузаш. КIоригаш ерригаш ейнай. ЦIача, из сурт бIаргадайна хинкъайг, мухь тега, йийлхай:

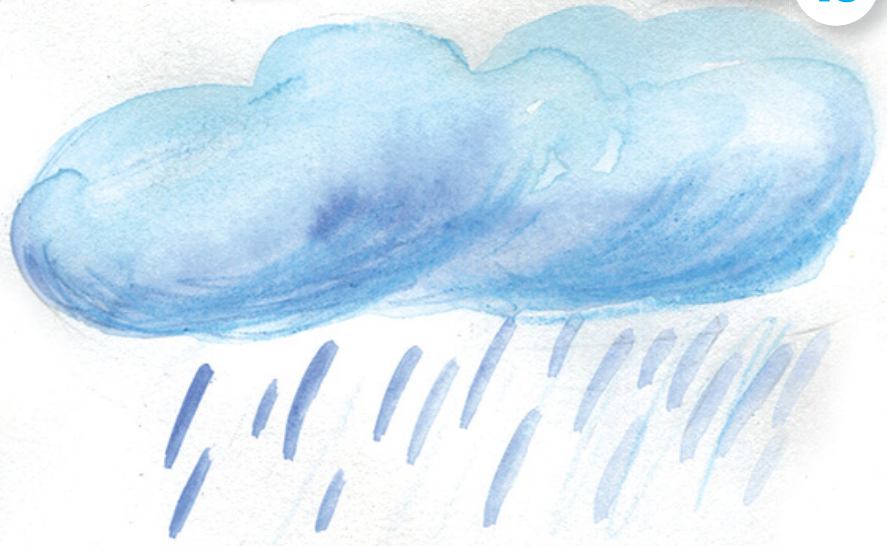
- Ма даькъаза, миска оалхазар да-кх со! Лаьттарча кхерамах дедда, хи йисте хьуладеннадар со, хIаьта из кхы а кьизагIа хилар соца.

Иштта хул наха юкье а, наьхачарех лоралуш леллашехь, шийчар тийшаболх бу.

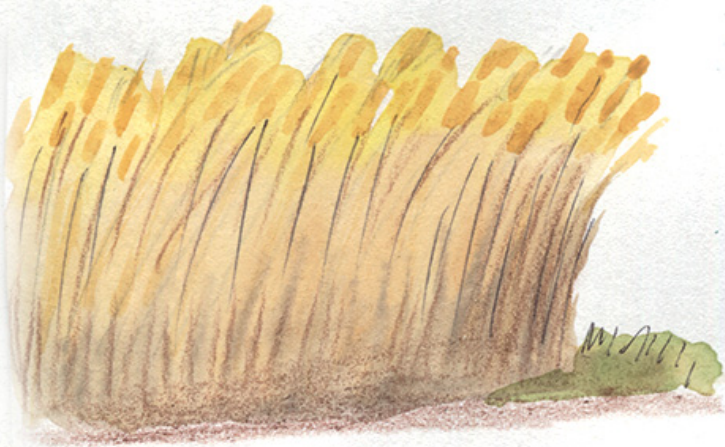
Ткъамаш дац - гяйтте а лел,
бларгаш дац - елха а елх.

(Морх)

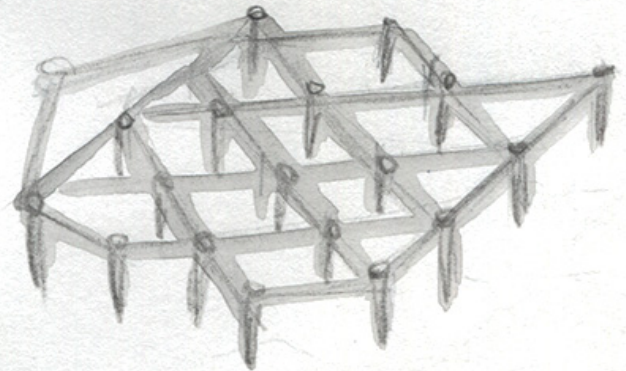
Блаьсти - лаьржа, аьрки - сийна,
гурахъа - дошо.

(Кха)

Хлама юаш а бац, дукха царгаш а я.

(Мака)

лай - клай, аьрки - сира.

(Пхьагал)

Кроссворда дашхаргаш:

ПХОРАГИА: 1. Кюаргал. 4. Ор. 5. Хьадис. 8. Аьрзел. 9. Лаьтта.

УРАГИА: 1. Клажарг. 2. Аре. 3. Харбаз. 6. Сигале. 7. Каьхат.

Кроссворд оттаяр – Муцолгананакъан Хъава, Сурхо тIара ООШ, 5 «Б» класс.

Кроссворда хатгараш:

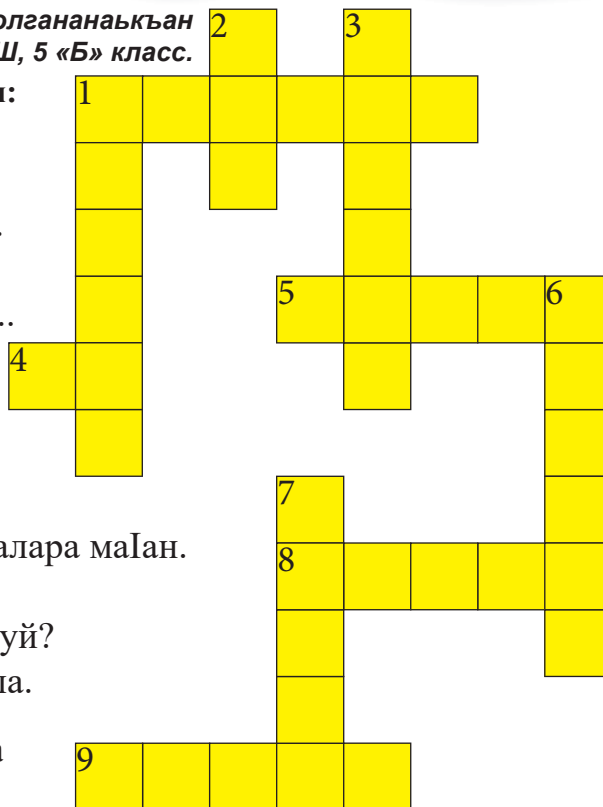
ПХОРАГИА:

1. Хин хул из.
4. Таъна кIалхара моттиг.
5. МаIача сага цIи.
8. Аързе оамал лелаяр да...
9. Вай кхоаб цо.

УРАГИА:

1. ЙиIигий хозал я цунца.
2. Чухъе яхача деша духьалара маIан.
3. Ахкан даар.
6. Лохе лавтга да, лакхе фуй?
7. Письмо гIалгIай меттала.

Кроссворда дашхаргаш да 15-ча оаглон тIа.

Дошлорг

- Доа** (ба) – сапетка, амбар.
- Довха** (я) – улар (птица).
- Забьза** (белг.) – слабенький.
- Кер** (да) – ястреб.
- Моаш** (я) – куропатка.
- Оардала** (белг.) – рабочий (о скоте).
- Поп** (я) – чинара.
- Сагал** (ба) – блоха.
- Хинкьайг** (я) – зимородок.

Детский журнал «Селаад» (Радуга) №1 (390), 2026 г.

Учредитель:
 ГАУ РИ «Издательский дом «Сердало».
 Издаётся с сентября 1986 года на ингушском языке.

Зарегистрирован Управление Федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций по Республике Ингушетия. Регистрационный номер ПИ № ТУ06 - 00029 от 19 сентября 2019 г.

Главный редактор
 Гагиева М.М.

Художник: Д. Гудантова
 Дизайн: И. Курскиев

Сдано в набор 14.01.2026 г.
 Подписано к печати 19.01.2026
 Дата выхода в свет 20.01.2026
 Формат 60x84 1/8.
 Бумага офсетная.
 Печать офсетная.
 Уч.-изд. л. 2,2.
 Тираж 2000.

Адрес редакции и издателя:
 386101, Республика Ингушетия
 г. Назрань, пр. И. Базоркина, 60
Сайт: selaad.ru.
Email.: selaad.ri@mail.ru
 Телефон: 8 (8734) 77-11-84.

Отпечатано
 в ООО «Бланкиздат»,
 357600, Ставропольский край,
 г. Ессентуки, ул. Никольская, 5.

ТIаьрш.
 Фото: Т. Агиров